

Edwin Mernagh

Irsko nacionalno ogrodje kvalifikacij: podlaga za spremembe

Povzetek: Irska reforma sistema poklicnih kvalifikacij, ki se je začela v prvih letih tega stoletja, je kot osrednjo organizacijsko strukturo sistema uvedla pojem ogrodja kvalifikacij. Ključno gonilo te radikalne spremembe je bila potreba po sistemu kvalifikacij, ki bi bil usklajen z razvojem družbe vseživljenjskega učenja. Nacionalno ogrodje kvalifikacij, ki je nastalo na tej osnovi, vključuje metodologijo za opis kvalifikacij, ki temelji na »jeziku« rezultativ učenja. Irsko ogrodje je zasnovano tako, da se mu prilegajo vse vrste kvalifikacij, povezane z vsemi področji izobraževanja in usposabljanja, ob tem pa omogoča ustrezno priznavanje tako dosežkov formalnega kot tudi neformalnega izobraževanja ter priložnostnega učenja. Irski pristop k razvoju ogrodja je bil praktičen in progresiven, sestavljen iz kombinacije zakonodajnega procesa in posvetovanj: posledica je bila, da so lahko v razvojnem procesu sodelovale vse zainteresirane strani, obenem pa je bilo mogoče ob vsakem vprašanju zagotoviti hitro sprejemanje sklepov o poti naprej. Nacionalno ogrodje kvalifikacij je bilo sprejeto leta 2003, njegovo uveljavljanje pa še zmeraj traja. Danes je osrednja značilnost sistema izobraževanja in usposabljanja na Irskem.

Ključne besede: reforma, vseživljenjsko učenje, ogrodje kvalifikacij, rezultati učenja, raven, opisnik, spričevalo, tip spričevala

UDK: 37.013.74:377

Strokovni prispevek

*Edwin Mernagh, Edwin Mernagh Consulting, Glaslyn, Howth Road, Dublin 3, Dublin, Irska;
e-naslov: edwinmernagh@mac.com*

Uvod

Namen članka je narediti pregled nacionalnega ogrodja kvalifikacij, ki je bilo na Irskem razvito in uvedeno med letoma 2001 in 2003. Članek pojasnjuje tudi logiko razvoja ogrodja kvalifikacij na Irskem ter razvojne prakse, uporabljene pri tej pobudi.

Dogajanje je seveda mogoče opisati v kontekstu akademske razprave o vzorcih razvoja ogrodij kvalifikacij ter o teorijah izobraževanja, ki so podlaga različnim pristopom. Toda to tu ni naš namen: v članku skušamo opisati konkretno, naporno nalogo izgradnje nacionalne strukture za reorganizacijo sistema kvalifikacij. Potrebna bi bila še druga študija, ki bi te stvarne življenjske dogodke preinterpretirala v luči danes vse bolj priljubljenega diskurza na temo priznavanja dosežkov učenja (*learning achievement*).

Razumevanje irske izkušnje utegne pomagati tistim, ki se danes z nalogo razvoja ogrodja kvalifikacij spopadajo drugod. Dejansko je mogoče v času, ko se ta proces začne v številnih evropskih državah, videti, da se pojavljajo trendi dobrih praks in da lahko izkušnje prvih uvajalcev ogrodij olajšajo delo tistim, ki prihajajo za njimi. Obenem pa je treba upoštevati, da je bilo irsko ogrodje razvito za povsem lokalne potrebe, precej pred uvedbo evropskega ogrodja kvalifikacij, in da ni bilo nikoli zamišljeno kot zgled za druge države. Kot bomo videli v nadaljevanju, namen irskega projekta ni bil le vzpostavitev ogrodja kvalifikacij, ki bi omogočilo pregled razmerij med obstoječimi kvalifikacijami, temveč globoka in obsežna reforma celotnega sistema z novo zakonodajo, novimi organizacijami, številnimi novimi kvalifikacijami ter koherentno strategijo za vključitev ogrodja kvalifikacij v izobraževalno politiko na splošno.

Irski kontekst

Za razumevanje in pravilno presojo sistema kvalifikacij na Irskem, katerega ključna sestavina je ogrodje kvalifikacij, je treba nekaj vedeti o kontekstu, v katerem je razvoj potekal. Irska je majhna država z malo manj kot štirimi milijoni

prebivalcev. Ima centraliziran sistem vladanja s šibkimi regionalnimi in lokalnimi strukturami, zlasti na področju izobraževanja. Odgovornost za različne vidike izobraževanja in usposabljanja je razdeljena med več ministrstvi. Ta razpršeni način upravljanja je imel za posledico veliko pestrost sistemov kvalifikacij, ki so se proti koncu dvajsetega stoletja uporabljali na Irskem. Obstajale so posebne ureditve kvalifikacij v splošnem izobraževanju, v nadaljnjem in poklicnem izobraževanju, na univerzah in tehnoloških inštitutih ter v različnih podsistemih za razna področja poklicnega usposabljanja, kot so obrti, kmetijstvo, turizem in ribištvo.

Poleg tega je bila na Irskem ponudba izobraževanja tradicionalno osredotočena na potrebe mladih – kar ne preseneča, saj je imela dežela dolga leta izrazito mlad demografski profil. Taka usmeritev je bila opazna v vlaganju sredstev, pa tudi v zasnovi sistemov in organizacijskih struktur. Izobraževanje je bilo za večino ljudi pretežno izkušnja otroštva oziroma zgodnje odraslosti, pred prvo zaposlitvijo, in potekala je po poti šola–univerza oziroma šola–poklicno usposabljanje.

V zadnjih desetletjih dvajsetega stoletja pa se je v demografski sliki najštevilčnejša starostna kohorta nekoliko postarala oziroma pomaknila proti 25. letu. Obenem so industrijska razvojna politika in napovedi povpraševanja po spretnostih vse izraziteje poudarjale zahtevo po delovni sili, temelječi na znanju, in napovedovale bližnjo prihodnost, v kateri se bo morala večina delavcev občasno prekvalificirati oziroma spremeniti svojo karierno pot. Izkazalo se je, da je sistem kvalifikacij slabo prilagojen temu novemu izzivu: bil je prezapleten in begajoč za uporabnike, zelo izrazito pa se je osredotočal na spričevala ob dokončanju procesov začetnega izobraževanja in usposabljanja.

Poleg potrebe po modernejšem sistemu kvalifikacij je rasel tudi občutek, da tradicionalno razumevanje »področij« izobraževanja in usposabljanja vse manj ustreza spreminjajočim se okoliščinam. Pojavljali so se novi poklici, ki so terjali nove spretnosti, pa tudi mnogi obstoječi poklici so se naglo razvijali: tiskarska industrija je na primer več poklicev, ki temeljijo na vajeništvu, nadomestila z grafičnimi oblikovalci in elektromehanskimi tehnikami – ki se običajno zaposlujejo z visokošolskimi kvalifikacijami. Načrtovanje reforme sistema kvalifikacij na Irskem je upoštevalo opisane trende, pri čemer sta se v novem sistemu uveljavila pojma »nadaljnje izobraževanje in usposabljanje« ter »visoko izobraževanje in usposabljanje«, opuščalo pa se je izrazje, kot so »poklicno izobraževanje«, »usposabljanje«, »strokovno in poklicno izobraževanje«.

Ogrodje kvalifikacij – zakaj?

Razvoj nacionalnega ogrodja kvalifikacij na Irskem je bil neposredno povezan z nacionalnim ciljem napredovanja proti »družbi vseživljenjskega učenja«, v kateri državljanji izkoriščajo priložnosti za učenje v različnih obdobjih skozi vse svoje življenje. Za uresničitev tega cilja je bilo treba izobraževanje in usposabljanje na splošno precej spremeniti – vključno z upoštevanjem potrebe po prožnejšem in bolj integriranem sistemu kvalifikacij.

Ključni problem je bila razpršenost obstoječih sistemov kvalifikacij, ki niso dovolj podpirali prenosljivosti priznanih učnih dosežkov. Izrazita delitev odgovornosti za različna področja izobraževanja in usposabljanja med različnimi ministrstvi se je odražala tudi v kvalifikacijskih sistemih z ločeno ureditvijo šol, nadaljnjega izobraževanja, tehnoloških inštitutov, univerz ter različnih organizacij za usposabljanje.

Drugi povod za spremembo je bila vse izrazitejša potreba, da bi uporabnikom – učečim se, delodajalcem in drugim – omogočili preprostejše in ustrežnejše primerjanje irskih kvalifikacij s kvalifikacijami drugih držav.

Kaj je bilo torej potrebno za koherenten, a prožen sistem? Politika se je na te potrebe odzvala z zagonom razvojnega procesa, ki naj bi pripeljal do:

- sistema za razvoj, zagotavljanje kakovosti in priznavanje kvalifikacij na Irskem;
- enotnega ogrodja za vse kvalifikacije, za vse vidike izobraževanja in usposabljanja;
- preprostega, transparentnega referenčnega okvira.

Nov pristop k organiziranju sistema kvalifikacij

Nacionalno ogrodje kvalifikacij je prineslo v irski sistem izobraževanja in usposabljanja radikalno spremembo. Okvir je bil že od samega začetka zasnovan prav v ta namen – da prinese spremembe. Njegov ključni učinek je bil uvedba novega razumevanja samega pomena kvalifikacije (*award*)¹, ki priznava dosežene rezultate učenja (*learning outcomes*) – kaj imetnik zna, zmore in razume –, ne pa količine časa, ki ga je prebil v programu. S tem se je poudarek sistema kvalifikacij s podpore obstoječim sistemom in strukturam (kot so programi ali ustanove) preselil na zadovoljevanje potreb učečih se.

Irsko nacionalno ogrodje kvalifikacij je opredeljeno kot »enotna, državno in mednarodno sprejeta entiteta, ki omogoča merjenje in medsebojno primerjavo dosežkov učenja na koherenten način in opredeljuje razmerja med vsemi kvalifikacijami v sistemu izobraževanja in usposabljanja.« (Determinations for ... 2003)

Ogrodje sestavlja deset ravni, in vsaka od njih temelji na izrecno navedenih standardih znanja, spretnosti in kompetenc. Standardi opredeljujejo rezultate, ki jih morajo doseči učeči se, ko si prizadevajo pridobiti kvalifikacijo na vsaki od posameznih ravni. Teh deset ravni obsega kvalifikacije, pridobljene z izobraževanjem v šolah, na delovnem mestu, v skupnosti, v centrih za poklicno usposabljanje, na višjih šolah in univerzah, od najosnovnejših pa vse do najvišjih ravni učenja. Tudi tisto, česar se je posameznik naučil na osnovi izkušenj na delovnem mestu ali v drugih priložnostnih okoljih, je mogoče priznati s kvalifikacijo, umeščeno v ogrodje.

¹ V jeziku, ki je povezan z irskim NOK, sta besedi *award* in *qualification* sinonimni; izraz *award* pa ima v literaturi o ogrodju prednost, saj poudarja ključni pojem izkazovanja doseganja rezultatov učenja.

Zavedati se je treba, da namen snovalcev ni bil le ustvariti referenčno ogrodje za obstoječe kvalifikacije: strukture, vzpostavljene za potrebe ogrodja, so omogočile razvoj sistemov novih kvalifikacij. Te so zasnovane na osnovi »rezultatov učenja«, opredeljenih v smislu standardov *znanja, spretnosti in kompetenc*. Zasnovanost novih kvalifikacij na rezultatih učenja je pomenila znatno spremembo glede na sisteme, ki so obstajali pred uvedbo ogrodja, v katerih so kvalifikacije temeljile na vložkih oziroma času, prebitem v programih.

Irski pristop k razvoju ogrodja kvalifikacij

Reforma sistema kvalifikacij na Irskem je bila utemeljena v zakonodaji, konkretno v *Zakonu o kvalifikacijah (izobraževanju in usposabljanju)* (Qualifications ... 1999). Po tem zakonu so bile leta 2001 ustanovljene tri nove organizacije: Irška nacionalna agencija za kvalifikacije (*National Qualifications Authority of Ireland*, NQAI) ter dva nova organa za izdajanje kvalifikacijskih listin, Svet za kvalifikacije nadaljnjega izobraževanja in usposabljanja (*Further Education and Training Awards Council*, FETAC) ter Svet za kvalifikacije visokošolskega izobraževanja in usposabljanja (*Higher Education and Training Awards Council*, HETAC). Nacionalna agencija za kvalifikacije ima osrednjo vlogo v reformnem procesu ter vzpostavlja in vzdržuje nacionalno ogrodje kvalifikacij. Toda tudi oba sveta za kvalifikacije sta bistveni prvini tega procesa: ker sta prevzela funkcije izdajanja kvalifikacijskih listin od več drugih organov, se je število organizacij, ki so na Irskem pooblašene za izdajanje kvalifikacijskih listin, znatno zmanjšalo, kar samo po sebi poenostavlja sistem kvalifikacij in ga dela preglednejšega²:

- FETAC izdaja kvalifikacijske listine za vse, česar se je posameznik naučil v programih nadaljnjega izobraževanja in usposabljanja, ter je na splošno prevzel pristojnost izdajanja kvalifikacijskih listin ponudnikov poklicnega izobraževanja;
- HETAC izdaja kvalifikacijske listine za učenje v številnih ustanovah visokošolskega izobraževanja in usposabljanja, vključno s tehnološkimi inštituti;
- državna izpitna komisija izdaja kvalifikacijske listine za učenje v srednješolskih programih;
- sedem univerz in Tehnološki inštitut v Dublinu ponujajo programe in tudi samostojno izdajajo kvalifikacijske listine.

Nalogo razvoja ogrodja kvalifikacij je prevzela Nacionalna agencija za kvalifikacije (NQAI). Ustanovljena je bila majhna ekipa, sestavljena iz štirih praktikov iz različnih področij izobraževanja in usposabljanja – med katerimi je bilo, kar je bistvenega pomena, tudi ključno ministrstvo, odgovorno za izobraževanje. Skupina

² Poleg organov, ki kvalifikacijske listine izdajajo na osnovi zakonodaje, tudi različne druge strokovne in mednarodne organizacije izdajajo kvalifikacijske listine, ki so na Irskem v splošni rabi, zato so bile za vključevanje teh kvalifikacij v ogrodje sprejete posebne uredbe.

je imela mrežo stikov po vsem sistemu izobraževanja in usposabljanja, gojila pa je tudi močno zavest o problemih in smernicah, pomembnih za različne skupine zainteresiranih oseb. Razvojna ekipa je začela delo z intenzivnim raziskovanjem pristopov k organizaciji sistemov kvalifikacij in k uporabi ogrodij kvalifikacij, tako da je snovanje irskega ogrodja temeljilo na izčrpnih informacijah o najnovejših razmišljanjih in praksah tega časa. V *post-facto* analizi ogrodja bi bilo mogoče prepoznati vplive različnih virov, od taksonomije Benjamina Blooma (Bloom idr. 1956), ravni kompleksnosti nalog Elliota Jacquesa (Jacques 1973) ter lestvice kompetenc Huberta Dreyfusa (Dreyfus in Dreyfus 1986; Dreyfus 1992), pa tudi prvine, prevzete iz manjšega števila ogrodij, ki so že obstajala v drugih državah. Poudariti pa je treba, da noben pristop ni bil neposredno prevzet iz kake poprej obstoječe teorije ali prakse in da irsko ogrodje ne zagovarja nobene konkretne filozofije izobraževanja in usposabljanja, zgolj vizijo priznavanja vseživljenjskega učenja. Ogrodje je torej konstrukt, zasnovan za zadovoljevanje konkretnih potreb v lokalnem kontekstu, najpomembnejši vpliv na njegovo zasnovo pa je imela kolektivna senzibilnost številnih zainteresiranih strani, ki so prispevale k njegovemu razvoju.

Dejanski razvojni proces lahko opišemo kot »posvetovalen, a progresiven«. Po raziskovalni fazi in začetnih razpravah s ključnimi zainteresiranimi stranmi je nastal dokument za razpravo, ki je orisal različne možnosti za ogrodje in postavljaj vprašanja, ki naj bi spodbudila pretehtavanje prednosti in pomanjkljivosti različnih možnih scenarijev (Towards a National Framework ... 2001). Ta dokument so prejele vse zainteresirane skupine in organizacije s pozivom, da se nanj odzovejo v razmeroma kratkem roku. Napravljena je bila sinteza vseh prejetih odgovorov, in počasi se je začel pojavljati oris ogrodja, ki bi utegnilo biti sprejemljivo. Ta oris je bil na veliki nacionalni posvetovalni konferenci februarja 2002 deležen temeljite razprave in analize. Temu je sledilo obdobje intenzivne razvojne dejavnosti. Ustanovljena je bila stalna posvetovalna skupina. Nacionalna agencija za kvalifikacije sicer vključuje vse ključne zainteresirane skupine, toda njeni člani so snovalci politike, ne praktiki. Posvetovalna skupina za razvoj ogrodja pa je bila precej široko zastavljena in je združevala strokovnjake ter praktike iz različnih sektorskih organizacij. Razvili so merila, ki naj bi bila ključne prvine ogrodja, ta je posvetovalna skupina proučila, po potrebi popravila in znova proučila. Pri tem ni šlo za iskanje popolnega soglasja ob vsakem posameznem vprašanju; poudarek je bil na iskanju zasnuteka, ki bi ga lahko podprle vse zainteresirane strani. Tako se je skozi ta ponavljajoči se proces razvil model ogrodja. Nacionalno ogrodje kvalifikacij je bilo uvedeno oktobra 2003, in njegove določbe so danes že v veliki meri uveljavljene.

V primerjavi z drugimi pobudami na področju izobraževanja in usposabljanja na Irskem je bil razvoj nacionalnega ogrodja kvalifikacij izjemno hiter, kljub temu pa sta od ustanovitve organizacijske infrastrukture do uvedbe ogrodja pretekli skoraj dve leti, njegovo uveljavljanje pa je vse odtlej nenehno potekajoč proces. Zavedati se je treba tudi, da so bili NQAI in oba sveta za kvalifikacije ustanovljeni šele dve leti po sprejemu zakona o ogrodju leta 1999, načrtovanje zakona pa se je pravzaprav začelo že leta 1996. Uveljavljanje ogrodja je večplasten proces, ključna prvina pri

tem pa je komunikacijska strategija. Ogrodje je uvedlo več pojmov – kot so rezultati učenja, ravni, tipi kvalifikacij, opisniki –, ki so bili za skupnost izobraževanja in usposabljanja novi in neznani. Ti pojmi so dandanes trdno usidrani v besedišču, ki se uporablja za razprave o problemih kvalifikacij na Irskem: za to uveljavitev je bilo potrebnih precej komunikacijskih naporov, ki so trajali več let.

Oris nacionalnega ogrodja kvalifikacij

Sledi oris glavnih značilnosti irskega nacionalnega ogrodja kvalifikacij. Izčrpen opis je mogoče najti v tehničnih dokumentih, ki jih je objavila Irska nacionalna agencija za kvalifikacije oktobra 2003 (gl. *Determinations for ... 2003; Policies and Criteria ... 2003*).

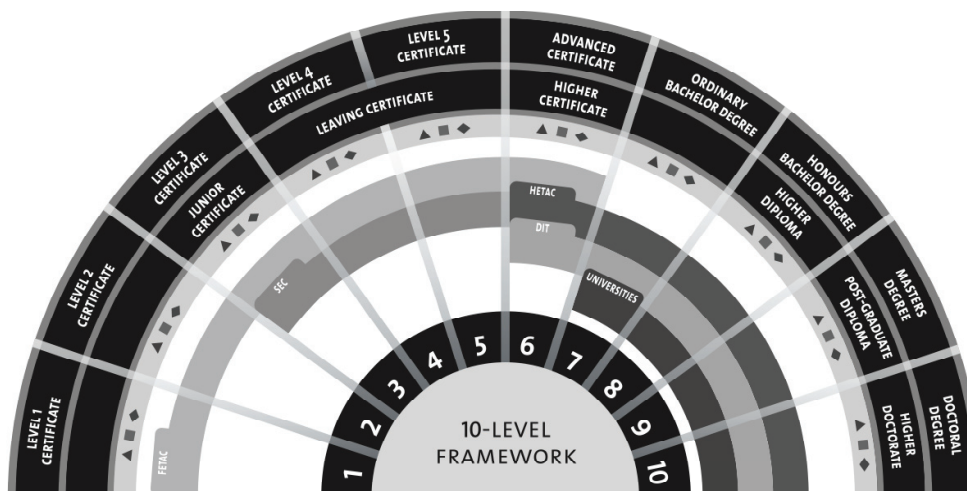
Irsko nacionalno ogrodje kvalifikacij ima preprosto osnovno »arhitekturo«. Gre za strukturo, sestavljeno iz desetih ravni. Ravni ogrodja so osnovni instrument, ki omogoča opis in primerjavo kvalifikacij v koherentnem in doslednem okviru. Instrument ravni dopolnjuje klasifikacija, ki omogoča opredeljevanje kvalifikacij po tipu. Pojma ravni in tipa kvalifikacije skupaj tvorita prilagodljiv mehanizem za priznavanje skorajda vsakega dosežka učenja, ki si ga je mogoče zamisliti. Irska nacionalna agencija za kvalifikacije je odgovorna za opredeljevanje ravni in za razvoj opisnikov za tipe kvalifikacij. Organi za izdajo kvalifikacijskih listin uporabljajo ravni in tipe kvalifikacij kot osnovo za standarde, ki jih potem uporabljajo za dejanske kvalifikacije na specifičnih področjih učenja.

Struktura irskega ogrodja je grafično predstavljena v naslednjem diagramu. Ta ponazarja deset ravni in glavne tipe kvalifikacij, ki so opredeljeni za vsako raven (v okvirčkih ob obodu loka). Prikazuje tudi razpon ravni, za katere lahko različne ustanove izdajajo kvalifikacijske listine. Različne podtipe kvalifikacij v ogrodju orisuje tudi legenda pod diagramom: poleg glavnih kvalifikacij obstajajo tudi »nižji« in »dopolnilni« tipi ter »tipi za posebne namene«.

Ravni

Deset ravni irskega ogrodja obsega najširši mogoči razpon učenja. Kvalifikacije na ravni 1 na primer priznavajo sposobnost za izvajanje osnovnih nalog, na ravni 10 pa zmožnost odkrivanja in razvijanja novega znanja in spretnosti v raziskovanju in znanosti. Vsaka raven je opredeljena z naborom »standardov rezultatov učenja«, ki jih pričakujemo od učečega se, ki naj bi prejel kvalifikacijsko listino na tej ravni. Standardi so izraženi kot znanje, spretnosti in kompetence. Ti trije ključni dejavniki so zastavljeni tako, da podajajo dve izjavi o znanju, dve o spretnostih ter štiri o vidikih kompetenc – tako da vsak »opisnik« posamezne ravni sestavlja osem izjav. Rezultat je zapletena mreža osemdesetih celic, ki je zmogljivo orodje za opis in primerjavo.

Zakaj je v irskem ogrodju deset ravni? Snovalci ogrodja so si prizadevali ustvariti čim manj ravni, kot je le mogoče, obenem pa dovolj za ločevanje med obstoječimi kvalifikacijami, ki naj bi bile vključene vanj, in za oblikovanje sistemov

**KEY**

FETAC - Further Education and Training Awards Council
 SEC - State Examinations Commission (Department of Education & Science)
 HETAC - Higher Education and Training Awards Council
 DIT - Dublin Institute of Technology
 Universities

AWARDS IN THE FRAMEWORK

There are four types of award in the National Framework of Qualifications:

- Major Awards: are the principal class of awards made at a level
- ▲ Minor Awards: are for partial completion of the outcomes for a Major Award
- Supplemental Awards: are for learning that is additional to a Major Award
- ◆ Special Purpose Awards: are for relatively narrow or purpose-specific achievement

Legenda:

FETAC – Svet za kvalifikacije nadaljnega izobraževanja in usposabljanja (Further Education and Training Awards Council)

SEC – Državna izpitna komisija (State Examinations Commission)

HETAC – Svet za kvalifikacije visokošolskega izobraževanja in usposabljanja (Higher Education and Training Awards Council)

DIT – Tehnološki inštitut v Dublinu (Dublin Institute of Technology)

Universities – Univerze

Level 1 certificate, Level 2 certificate ... – spričevalo 1. ravni, spričevalo 2. ravni ...

Junior certificate – spričevalo po zaključeni nižji sekundarni stopnji

Leaving certificate – spričevalo po zaključeni višji sekundarni stopnji

Advanced certificate, Higher certificate – spričevalo višješolskega izobraževanja

Ordinary Bachelor Degree – diploma prve visokošolske stopnje

Honours Bachelor Degree, Higher Diploma – zahtevnejša diploma prve visokošolske stopnje

Masters Degree, Post-Graduate Diploma – magisterij

Doctoral Degree, Higher Doctorate – doktorat

Označeno s polkrogom: glavni tip kvalifikacij (tvori glavni razred kvalifikacij na vsaki posamezni ravni)

Označeno s trikotnikom: nižji tip kvalifikacij (za del rezultatov učenja, sicer potrebnih za glavno kvalifikacijo)

Označeno s kvadratom: dopolnilne kvalifikacije (za učenje, ki je dopolnilo glavni kvalifikaciji)

Označeno z romбом: kvalifikacije za posebne namene (za ozke ali specifične dosežke učenja)

Slika 1: Struktura irskega ogrodja kvalifikacij

novih kvalifikacij, ki jih je predvideval reformni proces. Na kratko, deset ravni se je izkazalo kot »ravno pravnje« število za irski kontekst. Zavedati se je treba, da proces snovanja ogrodja nikakor ni bil pogojen z zunanji dejavniki, kot je npr. potreba po združljivosti s kakimi drugimi ogrodji; še več, kasneje so bile uspešno

ustvarjene referenčne povezave med irskim ogrođjem in drugimi, ki imajo bodisi več bodisi manj kot deset ravni, na primer s škotskim ogrođjem kvalifikacij in kreditov in Evropskim ogrođjem kvalifikacij.

Tipi kvalifikacij

Irsko ogrođje poleg strukture ravni uporablja tudi instrument za opredelitev in opis »tipov kvalifikacij«. Čeprav je ta pojem na Irskem nov, temelji na tradicionalni praksi razvrščanja kvalifikacij v skupine v namene postavljanja standardov, snovanja in izvajanja izobraževalnih programov ter programov usposabljanja oziroma na splošno sporočanja, kaj posamezna kvalifikacija pomeni. Mednarodno pa koncept ni nov: avstralsko ogrođje kvalifikacij je bilo na primer do nedavnega sestavljeno zgolj iz tipov kvalifikacij brez eksplicitnih ravni. Inovativnost rabe tipov kvalifikacij v irskem ogrođju je v tem, da začne z osnovno klasifikacijo vseh kvalifikacij v štiri razrede – glavne, nižje, za posebne namene ter dopolnilne:

- *glavni (major)* tip kvalifikacij tvori glavni razred kvalifikacij na vsaki posamezni ravni ter opredeljuje tipični obseg dosežkov na dani ravni;
- *nižji (minor)* tip kvalifikacij pomeni priznanje učečim se, ki so dosegli le prepoznaten del (oz. »komponento«) rezultatov učenja, sicer potrebnih za glavno kvalifikacijo. Sistem kvalifikacij omogoča tudi zbiranje nižjih kvalifikacij do končnega doseganja ustrezne glavne kvalifikacije;
- kvalifikacije *za posebne namene* priznavajo dosežke učenja, povezane s specifičnimi, razmeroma ozkimi nameni; take kvalifikacije so pogosto povezane z nadaljnjim strokovnim razvojem posameznika;
- *dopolnilne* kvalifikacije priznavajo učenje, ki je dopolnilo prejšnji kvalifikaciji; take kvalifikacije so pogosto povezane s posodabljanjem ali osveževanjem znanja ali spretnosti.

Znotraj razreda glavnih kvalifikacij je bilo razvitih šestnajst generičnih tipov kvalifikacij z najmanj enim na vsaki ravni ogrođja. Vsak ima lastni »opisnik tipa kvalifikacije«, in ti so bili objavljeni kot del meril za ogrođje. Značilnost celotnega sistema je, da razmeroma zapleteni opisniki ravni omogočajo opredelitev tipov kvalifikacij, ki so na isti ravni, a se v nekaterih pogledih razlikujejo: primer sta dva tipa kvalifikacije na ravni 6, od katerih eden priznava visoko strokovnost in je povezan z obrtnimi kvalifikacijami, drugi pa priznava učenje z velikim potencialom za napredovanje in je povezan z asistentskimi kvalifikacijami. Ti različni tipi kvalifikacij na isti ravni so bili ustvarjeni z vključevanjem nekaterih prvin opisnikov sosednjih ravni.

Če upoštevamo možnost razvoja različnih tipov glavnih kvalifikacij na posamezni ravni, pa tudi možnost opredelitve nižjih ali visoko specializiranih kvalifikacij, se irsko ogrođje izkaže kot izredno prožen, odprt mehanizem za priznavanje kar najširšega mogočega spektra dosežkov učenja.

Nazivi kvalifikacij

Kako je ta nabor instrumentov povezan z dejanskimi kvalifikacijami, ki se priznavajo posameznim učečim se? Irsko nacionalno ogrodje za kvalifikacijo, ki jo učeči se prejme za svoj dosežek na specifičnem področju, uporablja izraz »naziv kvalifikacije«. Naziv kvalifikacije je povezan z ogrodjem prek tipa kvalifikacije, v katerega sodi. Tako na primer *Honours Bachelor Degree* (višji bakalavreat) pomeni glavni tip kvalifikacije na ravni 8. Naziv kvalifikacije v tem tipu kvalifikacije bi bil na primer *Honours Bachelor Degree in Electronic Engineering* (višji bakalavreat iz elektrotehnike). Podobno je na ravni 5 glavni tip kvalifikacije *Level 5 Certificate* (spričevalo 5. stopnje). Naziv kvalifikacije tega tipa bi bil *Level 5 Certificate in Office Skills* (spričevalo 5. stopnje iz pisarniških spretnosti). Razvoj nazivov kvalifikacij je naloga organov za izdajanje kvalifikacijskih listin. Ti z uporabo opisnikov tipov kvalifikacij razvijajo standarde za nazive kvalifikacij na različnih področjih učenja.

Kvalifikacije v ogrodju

Irski sistem kvalifikacij temelji na enem samem celovitem, integriranem ogrodju, ki je zmožno vključiti vse kvalifikacije, ki se uporabljajo v državi. Zato je bil že od začetka pristop ta, da se poišče najprimernejši način za vključitev vseh kvalifikacij ali niza kvalifikacij, ki so obstajale že pred uvedbo ogrodja, ne pa da se postavljajo merila, ki bi izključevala kvalifikacije, ki se ne skladajo povsem s specifikacijami ogrodja za določeno raven ali tip. Vendar pa se od vseh organov, ki izdajajo kvalifikacijske listine, pričakuje, da bodo nove kvalifikacije snovali v skladu s specifikacijami ogrodja. Kasneje so bile tudi številne kvalifikacije, ki so obstajale že pred uvedbo ogrodja, predelane, da se bolje ujemajo s tipi kvalifikacij v ogrodju. Na začetku uveljavljanja ogrodja je HETAC usklajeval široko zastavljeno prevrednotenje vseh kvalifikacij za programe na tehnoloških inštitutih.

Ogrodje vključuje kvalifikacije, dosežene v srednji šoli, v nadaljnjem izobraževanju, v poklicnem izobraževanju, visokošolskem izobraževanju ter v neformalnih in priložnostnih okoljih. Pomembno se je zavedati, da irsko ogrodje nima posebnih »visokošolskih ravni« ali »poklicnih ravni«. Kvalifikacije za učne dosežke v programih poklicnega izobraževanja so lahko na kateri koli od desetih ravni; tako oba Sveta za kvalifikacije v svoje kataloge vključujeta tudi kvalifikacije za »usposabljanje«.

Druga bistvena značilnost irskega ogrodja je, da omogoča vključitev nešteti kvalifikacij, ki služijo priznavanju doseganja majhnih ali ozkih naborov rezultatov učenja, in sicer s pomočjo nižjih in dopolnilnih kvalifikacij ter kvalifikacij za posebne namene. Ta ureditev je posebno pomembna za programe, namenjene osebam z učnimi težavami ali odraslim, ki se vračajo v osnovnošolsko izobraževanje. Pomembna je tudi za številne programe, ki se izvajajo na delovnem mestu za spopolnjevanje ali prekvalifikacijo zaposlenih. V številnih poklicih, tudi tistih, ki jih opravljajo imetniki kvalifikacij najvišjih ravni, z dopolnilnimi programi

omogočajo specializacijo in napredovanje na svojem področju. Vse te kvalifikacije je mogoče vključiti v ogrodje.

Priznavanje rezultatov neformalnega izobraževanja in priložnostnega učenja

V irskem sistemu ni ločenih ali »drugačnih« kvalifikacij za neformalno izobraževanje ali priložnostno učenje: enake kvalifikacije se uporabljajo za priznavanje rezultatov vseh načinov izobraževanja in učenja, kot so redno, izredno, vajeništvo, pripravništvo, učenje na daljavo ter učenje na delovnem mestu ali doma. Politični oris tega pristopa je bil načrtan v enem od strokovnih dokumentov, ki jih je objavila Irska nacionalna agencija za kvalifikacije oktobra 2003 (Policies, Actions and Procedures ... 2003). Politika je bila izpopolnjena v dokumentu, posvečenem priznavanju predhodnega učenja junija 2005 (Principles and operational guidelines ... 2005).

Postopki za priznavanje predhodnega izobraževanja in učenja so precej olajšani, če obstaja sistem za zbiranje posamičnih rezultatov učenja za kvalifikacijo. Za to je poskrbljeno v arhitekturi irskega ogrodja, ki s klasifikacijo tipov kvalifikacij omogoča snovanje kvalifikacij za majhne »pakete« rezultatov učenja; to politiko sta v okviru organizacijske infrastrukture ogrodja sposobna dejansko uveljavljati tudi Sveta za kvalifikacije. Politična matrica iz leta 2003 postavlja tudi splošne smernice za kreditiranje zbiranja in prenašanja rezultatov, kar je še dodatno dodelano v dokumentu o kreditih v visokem izobraževanju, objavljenem novembra 2004 (gl. Principles and operational guidelines ... 2006).

Prednosti ogrodja

Uvedba nacionalnega ogrodja kvalifikacij je že prinesla številne prednosti vsem uporabnikom sistema kvalifikacij na Irskem. Glavna prednost ogrodja je, da bolj postavlja v ospredje potrebe učečih se – kar pomeni veliko spremembo v irski politiki do kvalifikacij.

Izpolnjevanje novih potreb ... ob spoštovanju obstoječih kvalifikacij

Irski sistem izobraževanja in usposabljanja ima vse več opraviti s pestrejšo skupino učečih se, med katerimi je večji delež odraslih. Ogrodje je zasnovano prav zato, da izpolni potrebe po kvalifikacijah te pestrejšše skupine učečih se; in ob tem, ko vseživljenjsko učenje na Irskem postopoma postaja norma, se razvijajo in postajajo dostopne tudi številne nove kvalifikacije.

Kot del novega sistema pa so priznane tudi obstoječe kvalifikacije, ki so jih posamezniki pridobili pred uveljavitvijo ogrodja. Ti ohranjajo svojo vrednost tako za prenos ali napredovanje k nadaljnjim priložnostim za učenje kot za zaposlovanje.

Koherenca in primerljivost

Ogrodje je omogočilo precej boljše razumevanje pomena najrazličnejših kvalifikacij, ki so na razpolago na Irskem. Z vključitvijo vseh kvalifikacij v eno samo strukturo na enaki osnovi je jasno prikazana umestitev vseh kvalifikacij, razpoložljivih na vseh ravneh, izdanih s strani vseh certifikacijskih ustanov po programih vseh ustanov izobraževanja in usposabljanja. To notranjo koherenco še izboljšuje integracija ogrodja z nacionalno bazo podatkov o tečajih in programih (znano kot Qualifax). Zato učeči se dandanes laže odkrijejo kvalifikacije, ki najbolj ustrezajo njihovim potrebam. Bolje so na primer poučeni med odločanjem za kvalifikacije na različnih področjih učenja – kot sta trgovina in znanost; primerjati je mogoče tudi kvalifikacije, ki imajo različne namene in standarde – na primer kvalifikacije splošnega izobraževanja s specifičnimi kvalifikacijami poklicnega usposabljanja. Od ogrodja imajo koristi delodajalci in kadrovske službe, saj omogoča preprosto razumevanje in primerjanje narave ter vrednosti razpoložljivih kvalifikacij – to pa tudi zaposlenim olajšuje nadaljnji strokovni razvoj in karierno napredovanje.

Kakovost

Eden od ključnih ciljev ogrodja je spodbujanje in ohranjanje standardov kvalifikacij nadaljnjega in visokošolskega izobraževanja ter poklicnega usposabljanja. Za zagotavljanje kakovosti izobraževanja in usposabljanja na Irskem so že poprej obstajale različne zakonsko podprte prakse. Toda uvedba ogrodja, ki postavlja celovite standarde za kvalifikacije, določa pa tudi ukrepe, ki jih za povečevanje in spremljanje kakovosti kvalifikacij sprejemajo organi za izdajanje le-teh ter ponudniki programov, je še dodatno zvišala in zajamčila splošno kakovost kvalifikacij, ki se izdajajo na Irskem.

Priložnosti za napredovanje

Ogrodje si, z razvojem sistema kvalifikacij, ki je dovolj prožen, da omogoča vrednotenje vseh dosežkov učenja, ne glede na to, kako in kje poteka učenje, prizadeva učečim se izboljšati možnosti, da polno izkoristijo svoje potencialne. Poleg tega politični dokumenti ogrodja vsebujejo določbe o »vstopu, prehajanju in napredovanju učečih se« (Policies, Actions and Procedures ... 2003). Te določbe podpirajo širšo dostopnost kvalifikacij in ustvarjajo dodatne priložnosti za prehajanje v druge programe ter na druga področja učenja; učeče se spodbujajo, da nadaljujejo svoj učni proces in napredujejo h kvalifikacijam na višjih ravneh.

Priznavanje predhodnega učenja

Postopki za priznavanje predhodnega učenja so sicer lahko potencialno koristni za vse učeče se, posebej pa za tiste, ki so se izobraževali oz. učili na neformalni ali priložnostni osnovi ali na delovnem mestu. Tako morajo na primer učeči se imeti možnost priznanja predhodnega relevantnega znanja, da jim ni treba začenjati

od samega začetka vsakič, ko se preusmerijo na drugo področje učenja. Zasnova ogrodja vključuje politiko, namenjeno podpori nadaljnjemu razvoju priznavanja predhodnega učenja kot širokega koncepta, ki omogoča vključevanje v programe, zbiranje kreditov za kvalifikacijo ali celo upravičenost do popolne kvalifikacije.

Izogibanje slepim ulicam

V sistemu kvalifikacij, ki je na Irskem veljal pred uvedbo ogrodja, je bilo številne kvalifikacije mogoče doseči le v specializiranih programih, zagotavljali pa so kaj malo ali nič potenciala za napredovanje k nadaljnjemu učenju. To ne pomeni, da je bila njihova vrednost majhna; nasprotno, mnoge od teh kvalifikacij so v posameznih poklicih visoko cenjene. Kljub temu pa je za učeče se pomembno, da so z vsemi kvalifikacijami povezane določene priložnosti za napredovanje, zato je bilo ogrodje zasnovano tako, da v novem sistemu ni slepih ulic. Narava novih kvalifikacij, ki temeljijo na rezultatih učenja, zagotavlja visoko raven prenosljivosti učenja; postopki, ki spodbujajo napredovanje in krepijo prenosljivost kvalifikacij, pa so vključeni v samo politično matrico ogrodja.

Mednarodna primerljivost kvalifikacij

Ogrodje je že olajšalo primerjavo irskih kvalifikacij s kvalifikacijami iz drugih sistemov, zlasti med Irsko in Veliko Britanijo. Ponuja tudi osnovo za navezavo na evropska metaogrodja. Pričakovati je, da bo to učečim se omogočilo lažje prehanjanje med različnimi sistemi izobraževanja in usposabljanja ter uporabo svojih kvalifikacij za zaposlitev v drugih državah.

Irski reformni proces: pomembne značilnosti

Kot smo nakazali na začetku članka, irsko ogrodje ni zamišljeno kot model, ki bi ga bilo primerno sprejeti v kaki drugi državi; iz irskih izkušenj z razvojem ogrodja je mogoče potegniti koristne nauke, toda pri tem je pomembno upoštevati radikalno naravo naloge, ki so si jo zadali snovalci na Irskem – ne le uvedbo ogrodja kvalifikacij, temveč splošno reformo sistema, pri kateri je bilo ogrodje kvalifikacij osrednja struktura nove ureditve. Irsko ogrodje je podprto z novo zakonodajo, novimi strukturami in novimi organizacijami.

Irski pristop k razvoju ogrodja je bil praktičen in progresiven, združeval je zakonodajne ukrepe in posvetovanja; veliko časa in pozornosti je bilo posvečene zagotavljanju, da so lahko v razvojnem procesu udeležene vse relevantne zainteresirane strani, obenem pa je bilo zagotovljeno, da se ob vsakem vprašanju zagotovi hitro sprejemanje sklepov.

Pri interpretaciji delovanja irskega ogrodja je pomembno upoštevati, da to vsebuje nove kvalifikacije na vseh desetih ravneh, obenem pa vključuje tudi številne stare kvalifikacije, za katere se še naprej izdajajo kvalifikacijske listine, in celo nekatere zastarele kvalifikacije; najti je bilo treba načine, kako v okviru splošnih specifikacij in meril ogrodja vanj vključiti vse.

Literatura in viri

- Bloom, B. S., Engelhart, M. D., Furst, E. J., Hill, W. H. in Krathwohl, D. R. (1956). *Taxonomy of educational objectives: the classification of educational goals. Handbook I: Cognitive Domain*. New York: Longmans & Green.
- Determinations for a National Framework of Qualifications*. (2003). Dublin: National Qualifications Authority of Ireland. Dostopno na: http://www.nqai.ie/publication_oct2003c.html (pridobljeno 30. 7. 2011).
- Dreyfus, H. (1992). *What machines still can't do*. Cambridge: MIT Press.
- Dreyfus, H. in Dreyfus, S. (1986). *Mind over machine*. New York: The Free Press.
- Jaques, E. (1973). *Requisite Organisation*. Arlington: Cason Hall.
- Policies, Actions and Procedures for Access, Transfer and Progression*. (2003). Dublin: National Qualifications Authority of Ireland. Dostopno na: http://www.nqai.ie/publication_oct2003a.html (pridobljeno 30. 7. 2011).
- Policies and Criteria for the Establishment of a National Framework of Qualifications*. (2003). Dublin: National Qualifications Authority of Ireland. Dostopno na: http://www.nqai.ie/publication_oct2003b.html (pridobljeno 30. 7. 2011).
- Principles and operational guidelines for the implementation of a national approach to credit in Irish higher education and training*. (2006). Dublin: National Qualifications Authority of Ireland. Dostopno na: http://www.nqai.ie/publication_nov2004.html (pridobljeno 30. 7. 2011).
- Principles and operational guidelines for the recognition of prior learning*. (2005). Dublin: National Qualifications Authority of Ireland. Dostopno na: http://www.nqai.ie/publication_jun2005.html (pridobljeno 30. 7. 2011).
- Qualifications (Education and Training) Act*. (1999). Dublin: Government of Ireland.
- Towards a National Framework of Qualifications - A Discussion Document*. (2001). Dublin: National Qualifications Authority of Ireland. Dostopno na: http://www.nqai.ie/publication_nov2001.html (pridobljeno 30. 7. 2011).

Dodatne informacije

Razvoj nacionalnega ogrodja kvalifikacij je dobro dokumentiran in med njim je nastalo precej člankov in publikacij. Vsi so na voljo na svetovnem spletu na katerem od naslednjih spletnih mest:

- spletna stran Irske nacionalne agencije za kvalifikacije: www.nqai.ie
- spletna stran ogrodja: www.nfq.ie
- gl. tudi spletne strani Svetov za kvalifikacije:
 - www.fetac.ie
 - www.hetac.ie